

І. Р. БУНІЯТОВА
Е. ХЕМІНГУЕЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ...

У видавництві «Дніпро» вийшов (1979) переклад першого роману Е. Хемінгуея «І сходить сонце» («Фієста») українською мовою. Він по праву вважається одним із кращих творів письменника, у якому знайшли відображення почуття, настрої, нігілістичний світогляд виснаженого фізично і духовно війною «втраченого покоління». Роман мав величезний успіх у американської молоді 20-х років, яка після його виходу в світ (1926 р.) почала розмовляти мовою хемінгуеївських героїв, висловлюючи тим самим протест проти принципів і канонів так званого середнього класу.

Розмовний стиль роману, який створює враження невимушеної розповіді головного героя про себе, вміло приховує той факт, що темп оповіді старанно розмірено, речення й описи подій чітко викарбувані. Це стосується і всієї структури тексту: невимушеність і розслабленість лише на поверхні твору, а в глибині його — скрупульозна й витончена оркестровка. Завдання перекладача будь-якого з творів Е. Хемінгуея — не порушити ритм його прози, не внести жодної фальшивої ноти в гармонію його творів.

Вдалою стороною перекладу М. М. Пінчевського слід вважати насамперед збереження ритму відомих хемінгуеївських діалогів, в основі яких лежать лексичні повтори. Напр.:

Do you still love me, Jake?	— Джейку, ти ще кохаєш мене?
Yes, I said.	— Кохаю, — сказав я.
Because I'm a goner, Brett said.	— Джейку, я пропала, — сказала Брет.
How?	— Що?
I'm a goner. I'm mad about the Romero boy...	— Я пропала. Я втратила розум через цього Ромеро.

Іменник *goner*, який повторюється ще в кількох репліках, виступає тим елементом, що надає ритмічності діалогу і знаходить собі точний відповідник в українському дієслові «пропала». Перекладач робить рівноцінну заміну (еквівалентність на рівні знаків), змінюючи лише категоріальне значення знака.

Слід відзначити, що М. М. Пінчевському вдалося зберегти основні естетичні принципи Е. Хемінгуея, не порушуючи авторської тріади: місцевість, факти, місце дії. Так, наприклад, при перекладі детального опису биків на другий день фієсти у Памплоні М. М. Пінчевський точно передає зміст речення, дії, яка відбувається в ньому, — подолання перешкоди. В англійському реченні вживається сім дієслів, два прислівники, п'ять прислівникових зворотів. Це чудовий приклад речення, де дієслова, прислівники, звороти немов зливаються і узгоджують різні факти навколишньої дійсності, приводячи їх у рух: «До мертвого бика припрягли мулів, потім служники заметушилися, заляскали батогами, мули натягли посторонки, учвал рвонули з місця, й бик — голова відкинута, один ріг задертий догори — поплив через арену й зник за червоними ворітьми, залишивши на піску широку смугу».

Початок дії передається дієсловом *hitched* — укр. *припрягли*. Між нерухомістю бика і тією уповільненістю, з якою бик «поплив» (англ. *swept*) через арену і зник за ворітьми, функціонують дієслова так званих фізичних зусиль: англ. *cracked* — укр. *залискали*, *gan* — *заметушилися*, *strained* — *натягли*, *broke* — *рвонули*. Саме на дієслові *broke* дія вступає в спокійну фазу і далі легко йде до свого завершення. Перекладач підібрав семантично еквівалентні дієслова, які повністю відповідають характеру дії в англійському реченні. Остання частина речення *swept a swath smoothly across the sand...* (залишивши на піску широку смугу...) досить вдало передає характерний шерех піску і зберігає авторський задум створення звукової картини. Адже у Хемінгуея поєднання *s* з *th* у словах *swath* і *smoothly* підпорядковані саме цій меті.

Е. Хемінгуей, як ніхто інший, умів створювати географічний фон для своїх героїв, подій. Проте це не означає, що сторінки його творів переобтяжені переліком географічних

назв. Письменник часто вживає такі слова, як *country* і *land*, вкладаючи в них широкий географічний і соціальний зміст. Зокрема при лаконічному описі невеличкого букового гаю на березі р. Іраті письменник мав на меті створити своєрідну рамку, в межах якої читачеві дозволялося давати волю своїй уяві. Цю рамку автор завершує словами одного з героїв: «This is country!» (дослівно: «Це країна!»), відносячи, на наш погляд, буковий гай саме до конкретного географічного місця — берегів р. Іраті. Однак комунікативної мети даного повідомлення при перекладі не було належним чином досягнуто. Пор.: «This is country!» — «От де краса!».

Слово *country*, що зустрічається в романі досить часто, в зв'язку з ширшим порівняно з українською мовою семантичним наповненням, на жаль, не знаходить подекуди еквівалентів у перекладі. Подібні втрати можна вважати виправданими, коли вони не порушують комунікативної мети висловлювання. Пор.: *Back of the rolling country we were going through we saw the mountains we had passed over from Pamplone* — «За горбами на обрії вирости гори, через які ми перевалили, їдучи з Памплони». Письменник увиразнює виклад епітетом *нагориста* (*rolling country* — *нагориста країна*). М. М. Пінчевський, як бачимо, цього виразу не вживає, проте компенсує неточний переклад додаванням поетичного «на обрії». Таким чином, збережено і мету висловлювання, і стиль автора.

Вдалим можна вважати і відтворення в перекладі американського сленгу — однієї з найважчих ділянок перекладацької роботи. М. М. Пінчевський виявляє себе тонким знавцем розмовної української мови. Для вульгарного англійського «*Pipe down*» він знаходить досить велику кількість синонімів в українській мові, а саме: «Коли тебе нарешті заціпить?», «Годі вам», «Ет, відчепися», «Облиш» та ін.

Звичайно, не обійшлося і без втрат, які є в будь-якому перекладі. Так, перекладач, на нашу думку, зловживає діалектизмами. Нейтральне у першоджерелі набуває у нього емоційно-експресивного забарвлення. Дискусійним можна вважати, наприклад, передачу англійського нейтрального «*Was I rude to him?*» і експресивного «*I gave her a fearful hiding...*» українським розмовним *вишпетити*.

Однак в цілому переклад роману Е. Хемінгуея «І сходить сонце» можна вважати вдалим з усіх точок зору. М. М. Пінчевському вдалося зберегти еквівалентність на знаковому і комунікативному рівнях, відтворити дух і стиль роману. З найменшими втратами українською мовою передано специфічний ритм хемінгуеївських діалогів. Невимушеність, природність мови перекладу свідчать про високу майстерність перекладача. Роман «І сходить сонце» можна вважати новим досягненням української перекладацької школи.